

DÜNYADA VE TÜRKİYEDE KANSER YÜKÜ

Dr. M. Tezer KUTLUK

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı Hastalıkları Pediatrik Onkoloji Bilim Dalı, Ankara

Dünya'da kanser sorunu küresel olarak hala güncelliğini korumaktadır, hem gelişmiş hem de, gelişmekte ülkelerde sorun büyümektedir. Her yıl dünyada 12 milyon insan kansere yakalanmaktadır. Yedi milyon kadar insan ise kanserden ölmektedir. 1998 - 2002 yılı kanser prevalansına dayanarak dünyada şu an 25 milyon kanserli insanın bulunduğu tahmin edilmektedir. Böyle giderse 2020 yılında her yıl kanserden ölenlerin sayısı yedi milyondan 11 milyona yükselecektir. Her yıl görülen yeni kanser vakalarının sayısı ise %50 artışla 12 milyondan 16-17 milyona yükselecektir. Bunda en önemli neden mevcut tütün kullanımı ve sağlıksız yaşam tarzıdır. Tüm kanserlerin üçte ikisi gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Tüm ölümlerin %12.5'ü kanser nedeniyle olup, bu değer HIV/AIDS, tüberküloz ve malarya'nın tümünün sebep olduğu ölümlerden daha fazladır. Tüm kanser ölümlerinin %43'ü tütün, diyet ve enfeksiyonlarla ilişkilidir. Ülkemizde de her yıl en az 150 000 kişinin kansere yakalandığı öngörülmektedir. Tütün tüm kanser ölümlerinin %30'undan sorumludur. Tütüne karşı Dünya Sağlık teşkilatının yürürlüğe koyduğu "Tütün Çerçeve anlaşması" konusunda ülkemizde de önemli bir adım atılmış ve 19 Mayıs 2009'da tütün yasakları ülkemizde de başlamıştır. Bu konuda yasakların desteklenmesi ve uygulanması için tüm sağlık çalışanlarına önemli görevler düşmektedir. Kişi başına yıllık sigara tüketimi azalmaya başlamıştır. Obezite oranı birçok gelişmiş ülkede %25'leri aşmıştır. Sağlıklı beslenme ve fiziksel aktive tavsiyelerine hız kazandırmamız gerekmektedir. Küresel düzeyde enfeksiyonlar tüm kanserlerin %17.8'inden sorumludur. Ancak bu alanda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Hepatit virusu, insan papilloma virusu (HPV), helikobakter pilori ile başa çıkılabileceği görülmüştür. Kronik Hepatit B enfeksiyonu aşılama ile %90-95 oranlarında önlenmektedir aşı dünyada giderek daha yaygın kullanılmaktadır. HPV aşısının FDA tarafından onaylanması ve kullanıma girmesini takiben çok sayıda ülkede aşı kullanılmaya başlamıştır. Ancak aşının fiyatı yaygın kullanımını sınırlayan bir faktör olarak tüm Dünya'da konuşulmaktadır. Taramalara devam edilmesinin önemi vurgulanmaya devam edilmelidir.

ABD'de her üç kadından biri, her iki erkekte birisi yaşam boyu kansere yakalanmaktadır. Kadınlarda ilk üç sırayı meme, akciğer ve bronş, kolon ve rektum kanserleri; erkeklerde ise prostat, akciğer, kolon ve rektum almaktadır. Bu sıralama önceki yıla göre değişmemiştir. ABD'de çocuk kanserleri 1-14 yaş grubunda ikinci en sık ölüm olmaya devam etmektedir. Yaşam hızları ise 2007 yılında erişkinlerde %66, çocuklarda %80'lere ulaşmıştır.

Ülkemizde 1983'den beri kanser, bildirim zorunlu hastalıklar arasında olmasına rağmen uzun yıllar güvenilir veri temininde sorunlar yaşanmıştır. Sağlık Bakanlığı Kanser Savaş Daire Başkanlığının çabaları sonucunda, bir süredir güvenilir

veri üretmekte olan İzmir Kanser Kayıt Merkezi'nin yanı sıra Antalya rakamları da gerçekçi düzeylere yükselmiştir. Ayrıca 8 ilden toplanan verilerde ülkeyi temsil eden önemli bir veri kaynağı olmuştur. Antalya ili 2004 yılı rakamlarına göre insidansı yüzbinde olarak kadınlarda 134.61; erkeklerde 163.95, toplam 149.66 olarak bildirilmiştir. İzmir ili 2004 yılı rakamlarına göre kanser insidansı yüzbinde olarak kadınlarda 197.21; erkeklerde 280.03; toplam 238;71 olarak bildirilmiştir. En sık görülen kanserler Antalya'da kadınlar için meme, deri, serviks, mide, kolon, over, endometrium, tiroid, kemik iliği ve akciğer kanserleri; erkekler için akciğer, prostat, deri, mesane, mide, kolon, kemik iliği, larinks, lenf nodu ve pankreas kanserleri en sık görülen kanserler olmuştur. İzmirde kadınlar için meme, deri, tiroid, endometrium, akciğer, kemik iliği, serviks, kolon, mide ve over kanserleri; erkekler için akciğer, deri, prostat, mesane, larinks, mide, kolon, kemik iliği, rektum ve lenf nodu kanserleri en sık görülen kanserler olmuştur. 8 ilin verileri birleştirildiğinde kanser insidansı yüzbinde olarak kadınlar için 140.75; erkekler için 194.25 toplam 167.72 olarak hesaplanmıştır. Yine 8 ilin verilerine göre en sık görülen kanserler kadınlarda meme, deri, tiroid, akciğer, mide, kolon, endometrium, over, kemik iliği, beyin; erkeklerde akciğer, prostat, deri, mesane, mide, larinks, kolon, kemik iliği, beyin, rektum kanserleri olarak bildirilmiştir.

Globacan 2002 verileri yine kullanılmaya devam edilmektedir. Buna göre ülkemizde sık görülen kanserler erkeklerde akciğer, mide, mesane; kadınlarda meme, kolorektal, mide kanserleri olarak bildirilmektedir. Yine Globacan 2002 verilerine göre en sık kanser ölümleri erkeklerde akciğer, mide, kolorektal, mesane ; kadınlarda meme, kolorektal, mide, akciğer kanserleridir.

Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri kanser kayıtlarındaki eksikliğinin farkına vararak 2002 yılından itibaren her üç hastanesinden de kanser kayıtlarını düzenli olarak toplamaya başlamış ve 2005 yılından itibaren bu sistemi elektronik ortama taşımıştır. 2001 yılında yıllık 210 olan bildirim sayısı, 2002'de 1111 vaka, 2003'de 2674, 2004'de 3026 vaka, 2005'de 4147 vaka, 2006'da 4741 vakaya ulaşmış olup, Hacettepe Hastanelerine başvuran yeni kanser vakası sayısı 2007 yılında 4636 olmuştur. 2007 yılında Hacettepe Hastanelerine başvuran kanser vakalarının ilk sırayı erkeklerde akciğer, prostat, kolorektal, kadınlarda ise meme, kolorektal ve tiroid kanserleri almaktadır. Çocuklarda ise sinir sistemi tümörleri, lösemi ve lenfomalar ilk sırayı almaktadır.

Kanserden ölüm hızları gelişmiş ülkelerde son yıllarda alınan tedbirlerle azalma eğilimine girmiştir. Uluslararası Kanser Savaş Örgütü 2008 yılında yayınladığı kanser deklarasyonu ile tüm tarafları, etkin kanser kontrol programlarının Dünya çapına yaygınlaşmasına yönelik çalışmalara davet etmektedir.